

Epeiros *- Parga*

Sirpa Piira

**Kustantaja: Books on Demand GmbH, Helsinki, Suomi /
Valmistaja: Books on Demand GmbH, Norderstedt, Saksa**

www.BoD.fi

**kotisivusto: www.psari.info/epirus.html
sähköposti: palaute@psari.info**

Tämä kirja on saatavana myös e-kirjana. Katso lisää aiheesta nettisivustoltani.

ISBN: 978-952-286-852-7

1. painos

Kirjan kannen, taiton, muotoilun ja muun teknisen toteutuksen on tehnyt M. Piira.

© 2014 Sirpa Piira

E P E I R O S

—

P A R G A

Sirpa Piira

PARGA ON KREIKAN HELMI.

SISÄLLYSLUETTELO

Sisällysluettelo	
Alkusanat	6
Kohti Epeirosta – kohti Pargaa	7
Parga	10
Agian kylä	13
Agios Kyriaki	14
Anthousa	16
Trikorfo	17
Acherousia	17
Ammoudia	18
Mesapotamos ja Nekromanteion	21
Narkissos	24
Themelo	25
Pargan historia	27
Andreas Idromenos	46
Ioannis Antonios Kapodistrias	48
Panagiotis Aravandinos	52
Ioannis Dimoulitsa	55
Pargan linnoitus	58
Pargan kirkot ja kappelit sekä raunioitunut luostari	60
Pargan kirkkomuseo	70
Pargan oliiviöljytehdas	73
Itse matkalle tehty Pargan kartta	87
Pargaa koskevat käytännön asiat	88
Pargan aktiviteetit ja ravintolat	94
Ravintolat ja baarit	95
Kreikkalaista ruoka- ja juomasanastoa	100
Pargan rannat	103
Pargasta tehtäviä retkiä	107
Nekromanteion	123
Salaisuuksien Epeiros – kahluuretki Akheron-joelle	127
Turistijuna ja Ali Pashan linna	127
Turistijuna ja Louko-vesimylly, museo ja vesiputous	133
Korfu	140
Korfun kaupunki	143

Angelokastron linnoitus	153
Gardikin linnoitus	161
Kassiopin linnoitus	167
Vanha linnoitus	172
Uusi linnoitus	180
Achilleion, keisarinna Elisabetin eli ”Sissin” kesäpalatsi	183
Vidos-saari	185
Mathraki	186
Pantokrator	186
Mon Repos	190
Korfun arkeologinen museo	192
Paleopolis	195
Aqualand-vesipuisto	196
Golf Club	196
Vlachernan luostari	197
Meteora ja Theopetra	199
Varlaam	209
Pyhä Stefanos	215
Pyhä Nikolas Anapafsas	218
Metsovo	222
Albania, kotkien maa – Saranda, Butrint	228
Butrint	229
Butrint-esitteestä	241
Saranda	242
Epeiros – Ípiros	246
Arta	256
Artan kirkot ja luostarit	271
Artan kivisilta	288
Ali Pashan plataanipuu	292
Ioannina	296
Kastritsa	301
Peraman tippukiviluola	307
Konitsa ja kivisillat	326
Vikos-Aoos kansallispuisto	336
Zagori ja sen kylät	347
Igoumenitsa	361
Perdika	364

Syvota	370
Paramythia	371
Preveza	378
Prevezan nähtävyydet	389
Zalongo	397
Nikopolis	401
Nikopoliksen arkeologia	410
Nikopolis aikajanana	411
Epeiros Vetus ja Epeiros Nova	420
Antiikin ajan Epeiroksen heimot	425
Luettelo Epeiroksen kuninkaista	434
Molossit	434
Khaotia	446
Thesprotia	449
Kreikan alkuperäisväestö ja vähemmistökansat	459
Valikoituja kuvia Pargan matkalta	472
Muistiinpanoja	487

ALKUSANAT

Suomesta ei löytynyt ainoatakaan suomenkielistä kirjaa Kreikan Epeiroksen alueesta ja Pargasta, joten sen takia kirjoitin itse tämän opaskirjan Epeirokseen matkaavalle.

Kreikka on mahdollisuuksien maa, ja sieltä löytää jokainen matkailija kuin seikkailijakin itselleen aina jotain uutta. Mielenkiintoisia nähtävyyksiä riittää joka puolella Kreikkaa ja maa tarjoaa runsaasti kaikkea sitä, mitä Suomessa puuttuu – takuuvarmaa aurinkoa, upeita hiekkarantoja, hyvää ruokaa ja erilaisia juomia, kulttuuria, nähtävyyksiä, arkeologiaa, historiaa ja mytologiaa yllin kyllin. Olen lomailut useilla eri Egeanmeren saarilla ja mantereen puolella Ateenassa sekä Loutrakissa. Joka ikinen paikka on tar-

jonnut mielenkiintoisia tarinoita omalta osaltaan. Ensimmäistä kertaa olin Joonianmeren puolella Kreikkaa, eikä tämäkään paikka Parga jättänyt historialtaan mitenkään kylmäksi puhumattakaan sen ympärillä olevan Epeiroksen nähtävyyksistä sekä arkeologiasta. Pargasta tehdään retkiä Meteoran kuuluisalle luostarialueelle sekä Albanian Butrintin arkeologiselle alueelle, jossa itse keisari Julius Caesar ja hänen jälkeensä Augustus on vieraillut. On hienoa kulkea heidän jalanjäljissään ja tuntea ajan hengen yli 2000 vuoden takaa. Matka jatkui Sarandan kaupunki on kokenut monia asioita vuosien varrella ja sen kaunis hiekkaranta on hieno paikka uimiseen. Pargasta pääsee nopeasti Akheron-joelle, jossa Akhilleus jumalan äiti piti poikaansa kiinni kantapäätä ja uitti häntä joessa, jotta hänestä tulisi kuolematon. Itse kukin voi kastella itsensä joessa ja tulla kuolematomaksi. Pargasta on mukava kulkea turistijunalla Anthousan kylään Ali Pashan linnoitukselle sekä toisella reissulla käydä vesiputouksella ja Louko-myllyllä. Nekromanteionin ja Nikopoliksen kaupungit ovat lähietäisyydellä automatkan päässä, joiden kaupunkien raunioita voi käydä katsomassa.

Kirjaan on koottu tärkeimmät nähtävyydet Pargassa sekä Epeiroksen alueella unohtamatta lähisaaria, joille on helppo lähteä nopealle päivän visiitille Pargan satamasta. Näitä saaria ovat Paxos ja Antipaxos sekä kuuluisa Korfu.

Kohti Epeirosta – kohti Pargaa

Kevään puhjetessa kukkaan Suomessa, minuun iskee matkakuume. Mielessäni alkavat pyöriä erilaiset kreikkalaiset ruuat, ja voin jopa kokea mielessäni ruokien suussa sulavat maut. Olo on levoton, ja näen unia Välimeren sinestä ja

loputtomasta auringonpaisteesta. Kuumeeseeni ei auta muu kuin varata vuodesta toiseen keväisin Kreikan matka. Tällä kertaa vuoden 2013 matkakohteekseni otin Joonianmeren rannalla sijaitsevan Pargan. Pargasta minulla ei ollut muuta tietoa etukäteen kuin se, että sieltä tehdään mm. retki Albaniaan, jolloin käydään maailman kuululla Butrintin arkeologisella alueella sekä Sarandan kaupungissa. Yksi retki suuntautuu luostarialue Meteoraan, jossa jylhät äkkijyrkät seinämät kohoavat kohti taivasta. Pargan lähellä on Styks-joki, jossa Akilles-jumala kastettiin kuolemattomaksi. Parga olisi siis mahdollisuuksien paikka etsiä ja kokea arkeologiaa, uskontoa, historiaa ja mytologiaa.

Syyskuun auringon paistaessa Suomen siniseltä ja kirkkaalta taivaalta tilasin taksin kuljettamaan minut ja matkakumppanini Helsinki-Vantaan lentokentälle. Menomatkal-
la meillä ei ollut kuin yksi yhteinen lentolaukku, jonka olisi

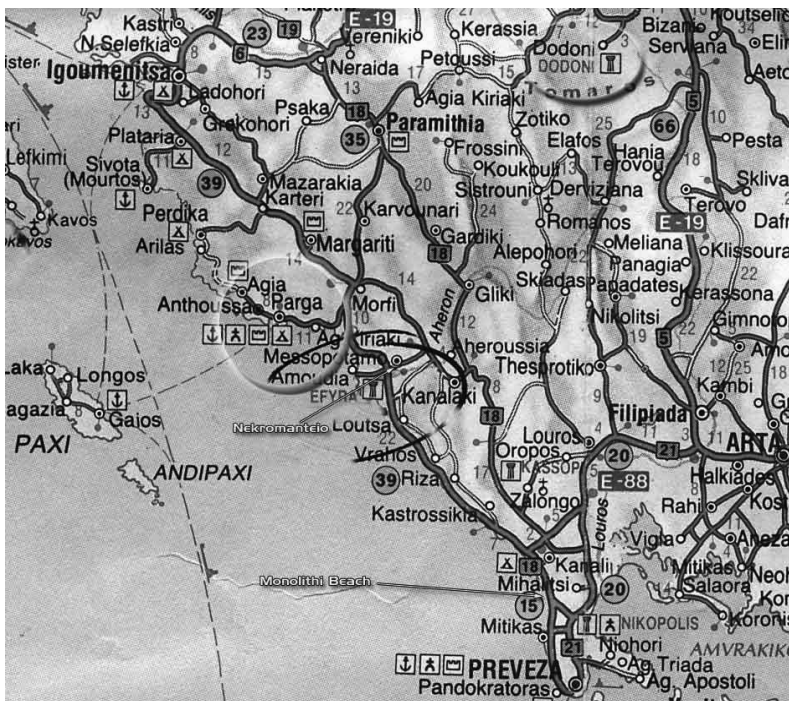
voinut kuljettaa matkustamossa-
kin, mutta laitoimme sen kuitenkin koneen ruumaan. Lentokoneissa jalkatila on ahdas, ja jalat kaipaavat tilaa. Lento kesti vain kolmisen tuntia ja laskeuduimme Prevezan lentokentälle ilta yhdeksän jälkeen. Lentokenttä tunnetaan myös nimellä Lefkadan kenttä, koska se toimii myös Lefkas-saaren lentokenttänä. On sanoin kuvaamaton tunne, kun tulee ilmastoidusta lentokoneesta

ulos koneen eteen vedetyille rapuille ja ihana lämmin ilmavirta iskee vasten kasvoja ja koko kehoa. Bussimatka Par-

gaan kesti noin tunnin verran. Maisemista ei voinut nauttia illan hämärtyessä yötä kohden ja peittäessä maiseman hämäryyteen. Majoituimme hotelli Villa Perivoliin.

Sinulle – lukijalleni – haluan kertoa vielä, ennen matkan alkua, hieman kirjan rakenteesta. Aloitan kirjani kertomalla ensiksi Pargan lähiseudun kylistä. Sitten paneudun alueen mielenkiintoiseen historiaan johdatellakseni nykypäivän Pargaan. Kirjan keskivaiheilta löydät hyödyllistä käytännön tietoa Kreikasta, ja Pargan palveluista, ja siitä kuinka toimia saadaksesi otteen nähtävyyksien kiertämiseen. Esittelen myös Pargan kylän tunnetuimmat turistikohteet samassa yhteydessä. Näiden jälkeen vuorossa tulevat yksityiskohtaisemmat kertomukset kaikista merkittävimmistä alueen nähtävyyksistä. Löydät myös kattavasti tietoa tämänhetkisistä matkatoimistojen järjestämien retkipäivien kohteista. Pyrin ottamaan kirjan tekstissä jatkuvasti mukaan historiaa, jotta voit kokea miten tähän päivään on päädytty. Lähempänä kirjan loppua on omatoimisimmille matkaajille tietoa Prevezasta sekä Ioanninasta ja muista lähiseudun kohteista, jos tahdot matkata ja nähdä itse seutua lähempää. Lähiseudun saaret ja Albania sekä Butrintin arkeologiset kaivaukset rajan takana ovat näkemisen arvoisia. Kirjan lopusta löydät tietoa Kreikan alkuperäiskansoista, jotka useimmiten sivuutetaan täysin matkatoimistojen retkillä ja vastaavissa yhteyksissä. Epeiroksen alueella olet maaperällä, jolla albaanin- ja aromaniankieliset kansat ovat asuneet ja voit tuntea heidän vaikutuksensa paikalliseen kulttuuriin.

Voit toki lukea kirjani siinä järjestyksessä kuin itse haluat ja oman mielenkiinnon mukaan. Olen pyrkinyt kirjoittamaan kirjani myös sitä ajatellen.

Pargan seutu ja lähikaupungit Joonianmeren rannalla.

PARGA

Kreikan valtio on maantieteellisesti Kaakkois-Euroopassa Balkanin eteläosassa. Maan pinta-alasta 80 % on vuoristoa. Kreikkaa ympäröi Välimeri, ja maa koostuu tuhansista saarista. Epeiros on laaja alue Kreikan luoteisosassa, ja sen hallinnollinen keskus on Ioannina. Epeioksen pinta-ala on 9 203 km² ja väkiluku on n. 340 000 asukasta. Väestön tiheys on noin 36,6 asukasta km² kohden. Epeirokseen kuuluvat aiemmin myös Kreikan naapurimaan Albanian eteläi-

set osat. Tätä aluetta kreikkalaiset kutsuvat Pohjois-Epeirokseksi. Alueen maasto on vuoristoista ja Epeiroksen Pindos-vuoristo erottaa sen idässä olevista kahdesta alueesta Thesaliasta ja Makedoniasta. Kreikka on jaettu 13 hallinnolliseen periferiaan eli kehään. Näiden lisäksi on autonominen Athos-vuori, joka on luostarivaltio Kreikan alaisuudessa. Aiemmin periferiat jaettiin 51 prefektuuriin. Parga kuului Prevezan prefektuuriin ennen vuonna 2010 tehtyä hallinnon muutosta. Prefektuurit poistettiin ja periferiat jäivät. Kallikrates suunnitelman nimellä kutsuttu kuntauudistus toteutettiin Kreikassa vuonna 2011, ja se vähensi Kreikan kunnat 1 033:sta 325 kuntaan.

Parga sijaitsee 50 km Igoumenitsasta etelään ja 60 km Prevezan kaupungista pohjoiseen. Pargan kaupunki on levittäytynyt amfiteatterin muotoon vuoren rinteelle. Alue on vuoristoinen, ja sen korkein kohta on Pargavuori. Vuori kohoaa 927 metrin korkeuteen, ollen noin 5 km päässä rannikolta. Pargan pääelinkeino on oliivinviljely, ja Pargan keskustassa sijaitseva Paragaea niminen oliiviöljytehdas on tuottanut oliivista tehtyjä tuotteita jo venetsialaisten ajoilta lähtien vuodesta 1400. Matkailu tuo Pargaan runsaasti tuloja, ja joka vuosi Parga täyttyy turisteista. Siellä käy myös paljon lomalaisia Ateenasta.

Lento Suomesta Helsinki-Vantaan kansainväliseltä lentokentältä Prevezan kansainväliselle kentälle (Aktion National Airport, IATA: PVK/ICAO: LGPZ), jota myös sanotaan Lefkadan kentäksi, kestää vain noin 3 tuntia 15 minuuttia. Bussikuljetus kentältä Pargaan on 65 km, ja kestää noin tunnin. Prevezasta on suoria lentoja Ateenaan ja Thessalonikiin sekä muihin Kreikan sisämaan kohteisiin. Ioannina on Pargasta 105 km päässä, ja sieltä on myös säännöllinen len-

toyhteys niin Ateenaan kuin Korfulle. Ioanninan kenttä tunnetaan kansainvälisesti nimellä Ioannina National Airport (IATA: IOA/ICAO: LGIO). Igoumenitsan lähin lentokenttä on Korfulla Korfun kansainvälinen lentokenttä (Corfu International Airport, "Ioannis Kapodistrias", IATA: CFU/ICAO: LGKR). Igoumenitsasta on suoria lauttayhteyksiä Korfulle säännöllisesti ja matka kulkee joutuisasti autolautoilla menen tullen. Igoumenitsan ja Korfun lentokentän välinen matka on 68 km pitkä. Ioanninan ja Igoumenitsan välinen matka on 89 km, ja matkailija voi valita lentääkö Ioanninasta, vai kulkeeko Igoumenitsasta lautalla Korfulle ja lentää sitä kautta. Korfun kentältä on säännöllinen lentoyhteys Ateenaan, Thessalonikiin, Euroopan eri kohteisiin ja Joonian saarille.

Parga sijaitsee 10 kilometrin päässä valtatie numero **E55**:stä ja 34 kilometrin päässä kansallisesta moottoritiestä numero **E90**:stä. Pargan edustalla on jono pieniä kivistä saaria suojaamassa lahtea. Pienellä Panagia-saarella on Neitsyt Marialle omistettu valkoiseksi kalkittu kappeli, ja Pyhälle Nikolaokselle omistettu pieni kirkko. Pargan Kryonerin rannalta voit osin kahlata, uida, kulkea polkuveneellä tai aluksilla pienelle Ammopoulisin rannalle ja takaisin. Saarella on ranskalaisten vuonna 1808 rakentama Napoleonin linnake. Panagian itäpuolella ovat saaret Kremyda, "Sipuli", ja Skorda, "Valkosipuli". Pargaa ympäröivä alue on istutettu täyteen oliivipuita, appelsiini-, sitruuna-, mandariini- ja muita hedelmäpuita. Oliivipuu on hallitseva puu alueella, ja jos vertaa sitä muihin Kreikan alueiden oliivipuihin, niin huomaa, että Pargan puut ovat korkeampia kuin muualla olevat puut, koska Pargan noin sataatuhatta puuta ei hoidettu Turkin miehityksen aikana.

Parga on myös kreikkalainen kunta Länsi-Kreikassa Epeiroksen maakunnassa, ja se kuuluu Epeiroksen periferiaan, jonka pääkaupunki on Ioannina. Pargan historia ylettyy 1200-luvulle eaa., jolta ajalta on löydetty varhaisimmat asutuksen jäljet Pargan alueelta. Parga on kaupunki, vaikka se vaikuttaakin rauhalliselta idylliseltä kylältä. Parga tunnettiin muinoin Parayeiros, Parayaia ja Ymaryos nimillä, joista sen nykyinen nimi Parga on johdettu. Pargan kaupunki levittäytyy amfiteatterimaisesti rantaansa. Pargan alueeseen kuuluu Agia, Agia Kyriaki, Anthousa ja Trikorfo. Asukkaita oli ennen Pargan laajentumista vuonna 2011 noin 3 500, joita 2 000 Pargan pikkukaupungissa. Alueella tehtiin kuntauudistus vuonna 2011, jolloin Pargaan liitettiin sen kylien lisäksi entisen Fanarin kunnan kylät Acherousia, Ammoudia, Andonia, Ano Skafidoti, Despotiko, Kanallaki, Kastri, Koroni, Koryfoula, Koukkouli, Kypseli, Loutsa, Mesopotamo, Mouzakaiika, Narkissos, Skepato, Stavrochori, Themelo, Valanidorachi, Valanidoussa ja Vouvopotamos. Samalla Pargan kunnan väestömäärä lisääntyi noin 9 000 asukkaalla nousten noin 12 500:een.

Agian kylä

Agian kylä sijaitsee 7 kilometriä Pargasta pohjoiseen. Kylä on rakennettu tyypilliseen kreikkalaiseen tyyliin amfiteatterin muotoon 400 metrin korkeuteen vuorenrinteelle. Agia on suurin Pargan kunnan kylistä. Agiasta löytyy niin perheiden vuokraamia asuntoja kuin hotellimajoitusta. Agiassa on lukuisia minimarketteja, kahviloita sekä baareja. Kylästä on upeat maisemat Joonianmerelle. Agian kylä on 5 kilometrin päässä Sarakinon uimarannasta, jossa sijaitsee

myös luonnon muovaama satama. Rannan läheisyydessä on myös hotelleja.

Agian kylä kuvattuna tieltä.

Sarakinoa ympäröi lukuisat oliivipuuviljelmät. Sarakinon lahdelle ja uimarannalle pääsee Pargasta lyhyen venematkan jälkeen kesäaikaan.

Agios Kyriaki

Agia Kyriaki tarkoittaa pyhää sunnuntaita. Kylä on 5 km päässä Pargasta, ja kuului Thesprotiaan vuoteen 1937. Turkin miehityksen aikaan kylän nimenä oli Senentiela. Islamilaiset käänsivät pyhän sunnuntain turkiksi käyttäen sa-

maa kylän nimeä kuin kreikkalaiset. Kylässä oli arkeologinen alue, jossa oli linnoituksen rauniot, mutta sen päälle on rakennettu peruskoulu vuonna 1956. Raunioista on pelastettu pala monikulmaisesta seinästä. Osa vanhoista rakennuksista on jäänyt muodostuneen lahden alle. Historioitsija Spiro Mouselimis on kirjoittanut teoksessaan *Antiquites Thesprotia* sivulla 29, että alueelle tulvehti vesi, ja sinne muodostui pieni lahti.

Agia Kyriakin kylä saa pääelinkeinonsa oliivipuista sekä matkailusta. Agia Kyriakin kirkko on rakennettu vuonna 1955. Vuonna 1960 kylässä asui 20 perhettä. Muinaisen kaupungin Torynin on arveltu olevan Agia Kyriakin, mutta muinaiskaupungiksi on epäilty myös Paleopargaa. Agia Kyriakissa kerrotaan Italian ja Saksan miehityksen aikaan tapahtuneesta yhden naisen rohkeasta teosta. Kreikkalaisnaiset Elena ja Suzanne Nakis olivat paimentamassa karjaansa Kiafasin kylässä Zerissä, kun Ioanninasta Pargaan menossa olleet italialaissotilaat ajoivat naiset tiehensä ja varastivat eläimet kuljettaakseen ja teurastaakseen ne Pargassa. Elena Ginis sanoi Suzanne Nakikselle, että mennään yöllä karjan luo ja kuljetetaan se piiloon. Suzanne totesi, että jos jäämme kiinni meidät tapetaan, ja miten sitten lapsillemme käy. Elena sanoi, että istu sinä kylän lähellä, niin minä menen karjan luo, ja jos kuulet kiväärin laukauksen, niin pakene, tai jos huomaat, etten palaa, niin ota lapseni omiksesi ja kasvata heidät. Otan aseeni mukaani, ja jos sotilaat yrittävät ottaa minut kiinni, niin ammun niin monta kuin ehdin ennen kuin tappavat minut. Elena hiipi aidattuun tarhaan karjan luokse ja antoi niille syötäväksi tuttuja herkkuja, avasi portin, ja houkutteli eläimet ruuan avulla mukaansa kutsuen niitä hiljaa. Karja tunsu emäntänsä, eivätkä ne mylvineet kuten tun-

temattomille ihmisille. Karja seurasi häntä, koska tunsu emäntänsä, eikä se päästänyt juuri ääntä. Elena ohjasi karjan Vrana nimiseen paikkaan, josta vanha merkkeamaton polku nousi kohti Livadaria. Eläimet seurasivat aivan hiljaa emäntäänsä, eivätkä pitäneet mitään ääntä, joten Elenan temppu onnistui hyvin. Kun Livadan valot alkoivat näkyä Elena oli hyvin helpottunut, kun Suzanne tuli apuun, ja he yhdessä ohjasivat karjan turvaan. Kyläläiset ihmettelivät, että miksei Elena pyytänyt heiltä apua tekoonsa. Elena, joka sanoi olevansa leski, kertoi, että hän oli tottunut selviytymään aina yksin kaikesta, eikä hän tässäkään asiassa apua tarvinnut. Enkä halunnut sotkea koko kylää tähän omaan temppuuni vihollista kohtaan.

Agios Kyriaki kirkon juhlaa vietetään 7.7., jolloin kyläläiset pitävät vanhoja perinteitä yllä. Pöydät notkuvat leivonnaisista ja kypsiksi keitettyjen karitsoiden tuoksu täyttää kirkon pihan. Kylmät juomat sekä mehukkaat vesimelonit houkuttavat juomaan ja syömään. Pihalla on vaniljamunkkeja ja viikunapuiden alla on oliiveja mattojen päällä tarjolla. Kun ilta saapuu, festivaalit päättyvät kirkon pihamaalla, mutta ne jatkuvat vielä yömyöhään paikallisissa tavernoissa ja kahviloissa.

Anthousa

Anthousan kylä sijaitsee 4 kilometrin päässä Pargan kaupungista, josta pääsee Anthousaan myös kävellen kulke-
malla Pargan venetsialaisen linnoituksen kautta Valtosin rannalle, ja nousemalla rannalta polkua pitkin kohti Anthousaa. Kylän asukasluku on noin 620, ja kuntauudistuksen jälkeen, jossa Trikorfo yhdistettiin Anthousaan, kylän väki-

Suomeksi ei ole saatavilla ainuttakaan Epeiroksesta kirjoitettua matka- tai opaskirjaa, joka olisi suunnattu turisteille tai seikkailijoille. Kirjan tavoitteena on korjata tämä suuri epäkohta.

Tämä kirja esittelee Joonianmeren rannan kaikki tunnetuimmat nähtävyydet. Myös pienemmät helposti huomautta jäävät on koottu tähän matkailijan tietokirjaan. Olen kääntänyt kreikankielisistä lähteistä tätä kirjaa varten tietoa, jota ei ole aina saatavilla edes englannin kielellä.

Epeiroksen ja Pargan historia käydään lomittain läpi, niin alueen kuin nähtävyyksien itsensäkin kanssa, joten sekä nähtävyydet että niiden alkuperä tulevat tutuksi. Kreikan historia ei jätä ketään kylmäksi.

Kirjassa on myös reilusti tietoa suurimpien suomalaisen matkanyjärjestäjien retkikohteista Pargan alueella. Myös Butrintin kansallipuisto ja arkeologinen kohde Albanian puolelta on tästä syystä mukana kirjassa. Löydät myös Korfun kohteista tietoa mikäli päädyt lauttayhteyden kyydissä vastarannalle.

Kirja sopii oman matkan suunnitteluun, laukkuun matkalukemistoksi tai vaikkapa mielikuvamatkailuun. Kirja on saatavilla myös e-kirjana.

Tervetuloa mukaan matkalle!

ISBN: 978-952-286-852-7
Books on Demand GmbH

www.psari.info/epirus.html
www.BoD.fi

9 789522 868527

Cafe Citadel